

Chico Buarque de Holanda
Herinneringen aan Rio

ROMAN

Vertaald uit het Portugees door Ruud Ploegmakers

Meulenhoff

I

Als ik hieruit kom, gaan we trouwen op het landgoed uit mijn gelukkige jeugd aan de voet van de bergen. Jij draagt dan de jurk en de sluier van mijn moeder en ik zeg dit niet uit sentimentaliteit of vanwege de morfine. Jij krijgt de beschikking over alle kant, kristal, zilverwerk, juwelen en de naam van mijn familie. Je krijgt het bevel over de bedienden en mag op het paard van mijn vroegere vrouw rijden. En mocht er op het landgoed nog geen elektriciteit zijn, dan zal ik zorgen voor een generator, zodat je televisie kunt kijken. Je krijgt ook airconditioning in alle vertrekken van ons stamgoed, want vandaag de dag is het snikheet in het dal. Of dat altijd zo is geweest en of mijn voorouders onder al die kleren niet hebben gezweet, dat weet ik niet. Mijn vrouw wel, ze zweette behoorlijk, maar ze was dan ook al van een nieuwe generatie en had niet zo'n zelfbeheersing als mijn moeder. Mijn vrouw

hield van de zon, ze kwam altijd verbrand terug van een middag op het strand van Copacabana. Maar ons buitenhuis in Copacabana was toen al in verval en ik zou hoe dan ook niet met jou in het huis van een eerder huwelijk gaan wonen, we gaan wonen op het landgoed aan de voet van de bergen. We trouwen in de kapel die is ingewijd door de kardinaal-aartsbisschop van Rio de Janeiro in 1800 en zo veel. Op het landgoed zorg je voor mij en voor niemand anders, zodat ik helemaal beter word. En we zullen bomen planten en boeken schrijven en met Gods wil ook kinderen maken op het land van mijn grootvader. Maar als je het niet leuk vindt aan de voet van de bergen vanwege de hagedissen en de insecten, omdat het afgelegen is, of om een andere reden, dan kunnen we ook in Botafogo gaan wonen, in de villa die mijn vader gebouwd heeft. Die heeft enorme kamers, marmeren badkamers met bidets, verschillende salons met Venetiaanse spiegels, standbeelden, monumentale pilaren en een dakbedekking van uit Frankrijk geïmporteerde leisteen. Er staan palm-, avocado- en amandelbomen in de tuin, waar een parkeerplaats van is gemaakt toen de Deense ambassade naar Brasília is verhuisd. De Denen hebben de villa voor een appel en een ei van mij gekocht vanwege de oplichterij van mijn schoonzoon. Maar als ik morgen het landgoed verkoop met al zijn

2000 morgen akker- en weideland, waar een beek met drinkbaar water doorheen loopt, dan kan ik misschien de villa in Botafogo terugkopen, de mahonie meubels laten restaureren en de Pleyelvleugel van mijn moeder laten stemmen. Ik zal dan nog voor jaren klussen moeten opknappen en als jij in je beroep wilt doorgaan kun je te voet naar je werk, want in de wijk barst het van de ziekenhuizen en dokterspraktijken. Trouwens, op ons eigen terrein is een medisch centrum van achtien verdiepingen gebouwd en nu schiet me te binnen dat de villa niet meer bestaat. En ook het landgoed aan de voet van de bergen is, als ik me niet vergis, in 1947 onteigend voor de aanleg van een autoweg. Ik zit hardop te denken, zodat jij me kunt horen, en ik spreek langzaam als iemand die schrijft, zodat jij dit zonder snelschrift kunt opschrijven. Ben je er nog? De soap, het nieuws of de film is afgelopen en ik weet niet waarom ze de televisie aan laten, met alleen maar sneeuw. Dat zal wel vanwege het geruis van de sneeuw zijn, want dat overstemt mij en dan hinder ik de andere patiënten niet met mijn geklets. Maar hier zijn alleen maar volwassen mannen en die zijn bijna allemaal doof. Als hier op de afdeling dames op leeftijd waren, dan zou ik discreter zijn. Dan zou ik bijvoorbeeld nooit spreken over de hoertjes die zenuwachtig op hun hurken rondhupten, wanneer mijn vader munt-

stukken van vijf franc in zijn suite van het Ritz rondsmeeft. Daar zat hij, zelfvoldaan, en de naakte lichtekooitjes druk in de weer om in de kikkerhouding met een pincet de muntjes op te pikken zonder de vingers te gebruiken. De winnares stuurde hij met mij mee naar mijn kamer beneden, en terug in Brazilië, zei hij tegen mijn moeder dat ik de taal al goed sprak. Bij ons thuis werd net als bij andere goede families in het bijzijn van het personeel in het Frans over de familieaangelegenheden gesproken, en voor mama was de vraag naar het zoutvaatje al een familieaangelegenheid. Bovendien sprak ze ook nog eens in metaforen, want in die tijd had elk verpleegstertje wel een rudimentaire kennis van het Frans. Maar vandaag is het meisje niet in voor een gesprek, ze is makkend teruggekomen en gaat me de injectie geven. Het slaapmiddel werkt niet meteen en ik weet allang dat de weg naar de slaap lijkt op een gang vol gedachten. Ik hoor geluiden van mensen, van ingewanden, iemand met een infuus maakt schrapende geluiden, misschien wil hij iets tegen me zeggen. De dienstdoende dokter zal gehaast naar binnen komen, mijn pols opnemen, misschien zegt hij me iets. Er zal een pater op ziekenbezoek komen en zachtjes woorden in het Latijn prevelen, maar vast niet met mij. Een sirene op straat, een telefoon, voetstappen – er is altijd wel iets wat verwachtingen wekt en

me uit de slaap houdt. Tot ik op de deur van een holle gedachte stuit, die me naar de diepte zal voeren, waar ik meestal in zwart-wit droom.

2

Ik weet niet waarom mijn pijn bij jou geen verlichting vindt. Elke dag trekt mevrouw het luik bruusk omhoog en smijt me de zon in het gezicht. Ik weet niet wat voor lol jij in mijn grimassen vindt, maar elke ademtocht verschaft mij een stekende pijn. Soms haal ik diep adem en vul ik mijn longen met onverdraaglijke lucht om enkele seconden vertroosting te hebben als ik uitadem. Maar ver voor de ziekte en de ouderdom heb ik mijn hele leven wellicht al geleden aan een hinderlijke pijn, die me onophoudelijk kleine prikjes uitdeelde en dan ineens een gruwelijke klap verkocht. Toen ik mijn vrouw verloor, was dat gruwelijk. En alles wat ik nu in mijn geheugen opsla, gaat pijn doen, het geheugen is één grote wond. Maar zelfs in deze toestand geef je mij de medicijnen niet, je bent half onmenselijk. Je bent niet eens van de verpleging, ik heb dat gezicht van jou nog nooit hier gezien. Natuurlijk, je bent mijn dochter,

die in mijn licht stond, geef me een kus. Ik zou je heus gaan bellen om me gezelschap te houden, kranten voor te lezen, of Russische romans. Maar dan staat hier die televisie de hele dag aan, de mensen hier zijn niet erg sociaal in de omgang. Ik klaag niet, hoor, dat zou on-dankbaar zijn tegenover jou en je zoon. Maar als die knul dan zo rijk is, waarom brengt hij me dan niet naar een ouderwets ziekenhuis met nonnen? Ikzelf zou een reis en een behandeling in het buitenland nog wel aankunnen, als jouw man me niet geruïneerd had. Ik zou me in het buitenland kunnen vestigen, de rest van mijn dagen in Parijs kunnen doorbrengen. Als ik het op mijn heupen kreeg, zou ik kunnen sterven in hetzelfde bed in het Ritz, waar ik als kind in geslapen heb. Want in de zomervakantie nam mijn vader me altijd met de stoomboot mee naar Europa. Later, telkens als ik zo'n schip in de verte zag varen op de route naar Argentinië, riep ik jouw moeder en wees: 'Daar gaat de Arlanza!', 'de Cap Polonio!', 'de Lutetia!' en ik had de mond vol hoe zo'n schip er van binnen uitzag. Jouw moeder had nog nooit een zeeschip van dichtbij gezien, na haar huwelijksdag kwam ze nauwelijks nog uit Copacabana weg. En toen ik haar aankondigde dat we niet zo veel later op de kade in de haven de Franse ingenieur gingen afhalen, moest ik bidden en smeken. Want jij was net geboren en ze kon dat kind toch niet zomaar in de steek laten en zo.

Maar ze nam meteen de tram naar de stad en liet haar haren à la garçonnette knippen. Toen de dag was aangebroken, trok ze iets aan waarvan ze dacht dat het bon-ton was, een satijnen jurk in oranje en een vilten tulband, die nog veel oranje was. Ik had haar al gesuggerend die luxe voor de volgende maand te bewaren, voor het afscheid van de Fransman, wanneer we aan boord zouden kunnen gaan voor een speciale ontvangst. Maar ze was zo gretig dat ze al vóór mij klaar was en ze wachtte me staande in de deur op. Ze leek wel vastgepind op de tenen van haar voeten met hele hoge hakken en ze had een rode kleur van opwinding of te veel rouge. Toen ik jouw moeder in die staat zag, zei ik: 'Jij gaat niet.' 'Waarom,' vroeg ze met een dun stemmetje en ik ging daar niet op in, pakte mijn hoed en vertrok. Ik ben niet eens gestopt om erover na te denken waar mijn plotselinge woede vandaan kwam. Ik voelde alleen maar dat de blinde woede, die ik kreeg van haar blijdschap, oranje was. Nu hou ik op met praten, want de pijn maakt het alleen maar erger.

